

A margitszigeti Hétvezér platán rögzítése

MUNKAKÖNYVES FAKOPÁNCSONK

*Évente egyszer költ, jellegzetesen dobol és rendkívül nagy ügyességgel mozog a korhadt fákon, territóriumán belül több odút is készít, Európában biztos állományú, de hazánkban védett vöröskönyves faj, eszmei értéke a városlakó számára: megfizethetetlen. Felületes olvasóink azt gondolhatnák, a nagy fakopáncsról (*Dendrocoπος major*) szól a fenti jellemzés. Tévednek. Bár a Faápolók Egyesületének választott címerállata a harkály, ezeknél a jómadaragnál sokkal ritkábban megfigyelhető, szakmájukban rendkívül elhivatott egyedekről mesél ez az írás: a FŐKERT Faápolási Alközpontjában dolgozó csodabogarakról, akik Budapest fáit dédelgetik.*

Nem sok városi fa éli túl az ifjúkorát (azaz az első száz évét) de amelyek igen, azok között jócskán akadnak olyan kultúrtörténeti ritkaságok, amelyeknek életben tartása nem kevés szakértelmet igényel a betondzsungelben. Ebben a vadonban a lehető legfélelmetesebb ragadozó leselkedik rájuk: maga az ember. Szakértelemben pedig FŐKERT Keresztúri úti részlegén nincs hiány. Minden másból néha igen, de ez csak egészen limitált módon zavarja azt, aki élet-hosszig elköteleződött e szép hivatás mellett. Egyikük, Szaller Vilmos, valóságos élő legenda. A budapesti „harkálykommandó” vezére azt állítja: a FŐKERT faápoló gárdája világszínvonalú munkát végez a nehéz (jogi, anyagi, bürokratikus) körülmények és a közvélemény által közvetített nem túl magas megbecsültség ellenére is. „95 százalék küzdelem, 5 százalék igazán élvezetes szakmai munka, de ezért az 5 százalékért érdemes, mert ez más pozícióból nem menthető” – röviden így értékeli csapata működését. Nem kis szerepet játszik a színvonal megőrzésében, hogy a favizsgáló műszerek

magyar feltalálójával, dr. Divós Ferencsel remek a szakmai kapcsolat: a csoport rendszeresen kapja meg tesztelésre a legkorszerűbb analitikai műszereket, így hamarabb használhatja

őket, mint hogy a termék a nemzetközi piacon bevezetésre kerülne. Nem véletlen, hogy a világon a legtöbb fakoppos vizsgálatot a FŐKERT faápoló csoportja végezte eddig el.

Famentők a köröndi platán odvában

Milliók egyért

Egy idős fa megmentése Budapesten több millió forintos tétel (eszmei értékéhez képest ez még így is elhanyagolható összeg), s gyakran a mentés előkészítési munkái is tetemes összegeket emésztenek fel. S akkor még a műszeres vizsgálatok, az odútisztítás, burkolatbontás, sebkezelés, gallyazás, kipányvázás, élőmunkaigény, anyagszállítás költségeiről szót sem ejtettünk. Éppen ezért a FŐKERT költségvetésébe évente csak néhány kiemelt értéket képviselő egyed ápolása fér bele. Természetesen azonban nem csak ez ad munkát a csoportnak: Budapest FŐKERT kezelésébe és üzemeltetésébe tartozó zöldfelületeinek 700 ezres egyedszámot közelítő élő elemeinek ápolásáért is ők a felelősek. A leggyakrabban gallyazási munkákhoz, közlekedési úrszelvény kialakításához, közmű és közútfejlesztési munkáknál szakfelügyelet ellátásra hívják őket, de hozzájuk tartozik a viharkárok okozta sebek elhárítása is. 38-an vannak, közülük öten minősített favizsgálói oklevéllel dolgoznak. Nagyon kevés, mondhatnánk. Egy német középváros nagyobb apparátussal bír. Ám ehhez azt is hozzá kell tenni, hogy az egész országban 35 ember minősített favizsgáló. Ehhez képest megdöbbentő Szaller Vilmos határozott kijelentése: Magyarország, ha nem is tud róla, faápoló nagyhatalom. Mert igen sok magasan képzett, gyakorlattal is rendelkező szakemberünk van. Apróbb szépséghiba, hogy ők többnyire külföldön (Ausztriában, Németországban, Angliában, az USA-ban) dol-

goznak vagy alapítanak erre szakosodott sikeres vállalatokat.

Nos, ezek a kivándorolt szakemberek időt és pénzt nem kímélve kezüket-lábukat összetörve rohannak haza, ha meghirdetik a faápoló-famászó verseny hazai országos bajnokságát. Nem pusztán azért, mert magyar állampolgárként itt lehet kvalifikációt szerezni az Európa-bajnokságra vagy a Világbajnokságra. A versenyzők egymástól új technikákat tanulni, fejlődni szeretnének, megosztani egymással ennek a gyorsan fejlődő, formálódó új szakmának a legújabb gyakorlati tapasztalatait, ami könyvekből nem elsajátítható. Zárt, összetartó, baráti közösség az övék.

A COBRA és a Hétvezér

A városi faápolás fiatal szakma (maguk a városi zöldfelületek szerte a világon is csak a 19. század elejétől jöttek divatba). Művelői *John Davey*-t tartják szülőatyjuknak, aki 1901-ben publikálta a *The Tree Doctor* című művét, ez számos nemzetközi szabvány alapját is képezte. Az általa 1880-ban Ohio államban alapított *Davey Tree Expert Company* hétezer alkalmazottal ma az észak-amerikai kontinens legmeghatározóbb cégének számít.

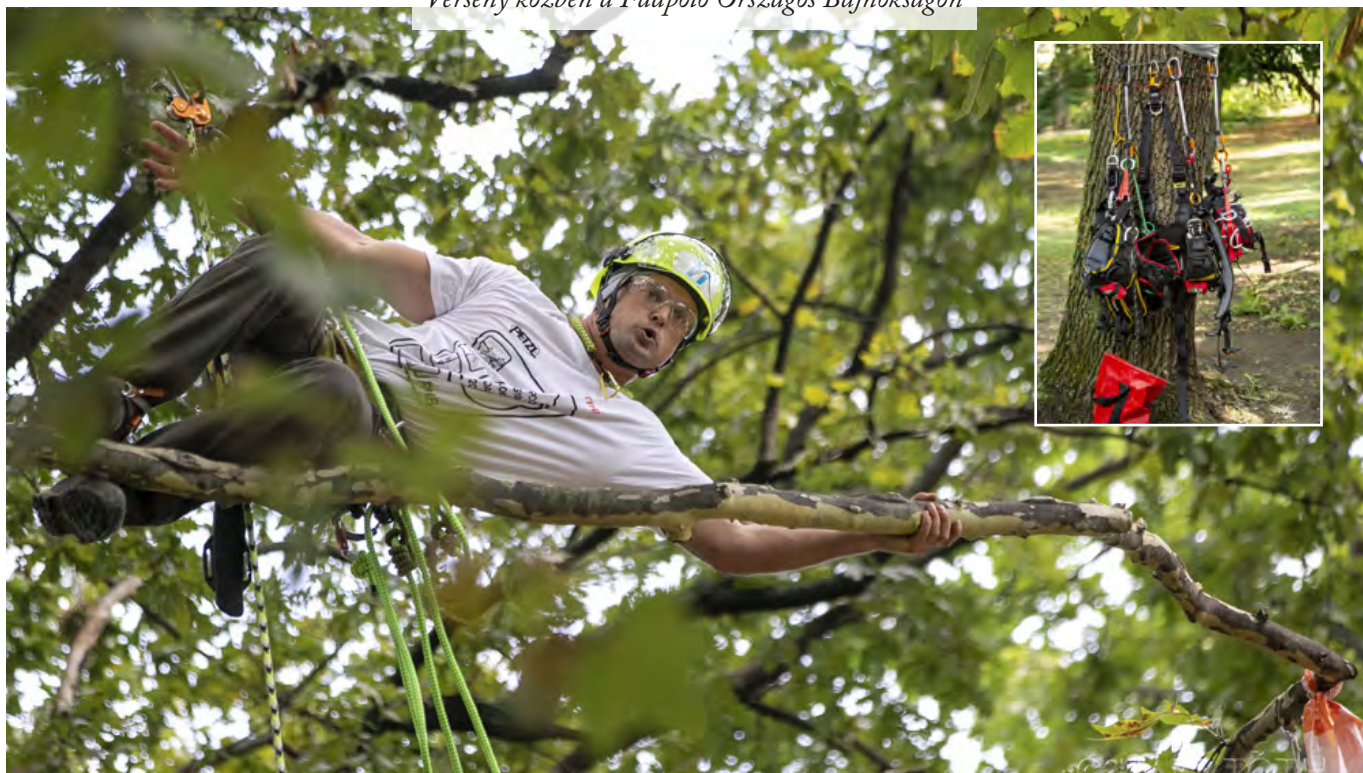
A szakma fejlődésének az újabb lökést *dr. Alex L. Shigo* biológus és növénypatológus munkássága jelentette. Valamint egy második világháború utáni szerencsés körülmény: a láncfűrész-bőség. A béke beköszöntével az amerikai hadsereg rengeteg ilyen szerszámtól igyekezett megszabadulni, amelyeket

végül jórészt az amerikai erdészeti szolgálatok rendelkezésére bocsátott. *Shigo* kísérletező kedvében a láncfűrészek segítségével tízezer különféle sebet ejtett különféle fákon, majd tudományos alaposan dolgozta fel gyógyulásukat. Ebből született meg a CODIT, a faápolók bibliája. Sokáig ez a rendszer határozta meg a faápolók működését, de a szakmafejlődés mára kezd kettéválni egy amerikai és egy európai iskolára: az amerikai kontinensen továbbra is dominánsan képviselteti magát a *Shigo*-vonal, míg az európai faápolásban egyre nagyobb szerepet tölt be a német rendszerű, sebzés nélküli vagy minimális beavatkozással történő statikai megoldások alkalmazása, aminek része az úgynevezett *COBRA* kötél használata.

Rugalmas műanyagszálakból álló sodrott kötélzet, amivel vastag ágakat lehet egymáshoz rögzíteni oly módon, hogy az nem jár a fa törzsének sérülésével.

Első nagyobb hazai közterületi bevetésére a Margitszigeten került sor, az úgynevezett *Hétvezér* fánál, amely a *Palatinus strand* főbejáratával szemközt áll. A platán tönkje valószínűleg még *József nádor* korabeli, talán maga a nádor ültette, ám az első világháborúban tisztázatlan körülmények között tönkjéig elpusztult. A tönkből azonban hat sarjhajtáson keresztül megújult, az egyik hajtás korai elágazásával pedig egy hét vezérágat formázó különleges formájú egyed fejlődött ki. Ezek a vezérágak napjainkra olyan hatalmasak lettek, hogy az a korona szétesésével fenyegetett.

Verseny közben a Faápoló Országos Bajnokságon

Az akácmatuszálem új támasztéka a Széchenyi téren

A FŐKERT úgynevezett csillaggyűrűs kötéssel, roncsolás nélkül teremtette meg a statikai egyensúlyt, s ebben a COBRA kapott főszerepet. A kötélet egyetlen hátránya, hogy a magas UV sugárzás idővel csökkenti a szakítószilárdságát, így nyolcévente cserélni kell.

2016-ban a Kodály köröndnél található platánmatuszálem megmentésébe kezdtek bele a FŐKERT-nél. A Sugárút (a mai Andrássy út) legelső, 1883-as telepítésének (egyben a budapesti platánkorszak éveinek) utolsó relikuma. Olyannyira rossz egészségi állapotba került, hogy csak egy nagybeavatkozás tudta megmenteni. A 2016-ban megtörtént famentő művelet során aprólékosan kitisztították 2,5 köbméter korhadékot az odúból, gyökereit lehetőség szerint megszabadították a körbenőtt burkolatoktól, könnyítettek a koronáján, hogy a meggyengült törzs elbírája az óriási súlyt, dréneztek, sebkezeltek, az odúkat pedig ellátták rágcsálók elleni hálós védelemmel. Az igazán szép famentést árnyalja az a tény, hogy a közút felőli oldalán található töredezett aszfaltburkolat elbontására nem kaptak engedélyt a BKK-tól: ezt Szaller Vilmos elmondása szerint az esetek többségében szinte lehetet-

len megszerezni. A FŐKERT kizárólag a kezelésébe tartozó zöldfelületekhez és az azokon létesített burkolatokhoz nyúlhat hozzá. Pedig sok esetben a fahely környezetének összehangolt átértelmezése nélkül a fáknek nem lesznek sokkal jobbak az életkörülményei.

Van azért arra is jó példa, hogy a burkolatfelszedés is megtörténik. A Kodály körönd platánjának például létezik egy „testvére” is, ami nem közterületen áll, hanem a FŐKÉTŰSZ udvarán, az Eötvös utca 27 szám alatt. A faápolóknak vele is volt már dolguk, belsejéből eredeti keramitburkolatot is kibányásztak, amit az évtizedek során maga alá gyűrte, feltört és túlnőtt. De találtak már fagyökerek által benőtt török kori ágyúgolyót a vároldalban, ahogyan világháborús repeszek, töltények is rendre előkerülnek, mélyen benöve. Egész kis helytörténeti kiállítás Szaller Vilmos irodája.

Vénségek bajnokai

Víszonylag szem előtt lévő példája a mentésnek a város szívében, a Lánchíd pesti hídfőjénél, a Széchenyi téren álló idős akác, amelynek kora bizonytalan. A városi legendák szerint az első pesti Duna korzó fasorának megmaradt

példánya, ám ezt a feltételezést korabeli fotókkal (Ferenc József kardvágásának felvételeivel) némelyek cáfolták. Minden esetre kétségtelenül matuzsálemnek számít a Belvárosban. Két világháborút és az 56-os polgárháborús körülményeket is átvészelte, napjaink motorizációs terheléséről nem is beszélve. Törzse 1970 körül kezdett vészesen megdőlni. Azóta a FŐKERT többször dúcolta alá, a dúc kimozdulásával nemrégiben újabb alátámasztás megtervezésére és kivitelezésre volt szükség. A sikeres beavatkozásnak köszönhetően tovább élhet.

A faápolók vezetője lelkesen meséli a Margit-híd budai hídfőtől északra található nagy tölgyfa történetét. Rosszul indult: a fonódó villamos tervezői villamosmegállót, kandelábert, közműveket terveztek a közvetlen közelébe. Két hónap szívós egyeztetési munkájával sikerült erről az ötletéről lebeszélni őket, amit azonnali famentés követett. A hosszanti irányban elhasadt törzs belsejéből kitermelték a szétrepesztett egykori betonos odúkiöntést, korhadékot, azt csavarokkal fogták össze, sebkezeltek. A területen ma már egy jól menő étterem üzemel, aminek az éke lett ez az idős, terebélyes fa. Az étterem üzemeltetője kifejezetten kereste az egyeztetés lehetőségét, közösen határozták meg, hogy milyen burkolat, mennyire közelítheti meg a gyökérzetet, mit kell tenni annak érdekében, hogy az ne vízzáró legyen. Így is lehet tehát, és Szaller szerint lassan érzékelhető a szemléletváltozás a közút- és közműtervezők körében is.

Kétségtelen, a faápolók küzdelme igencsak hasonlít a városi idős fákéra: lassan, de szívósan török fel maguk körül a betont, miközben egyre mélyebbre hatolnak a köves talajban, és megtermékenyítik azt. Idén negyedik alkalommal rendezték meg a Faápoló Országos Bajnokságot augusztus 24 és 26 között. Második alkalommal adott otthont Budapest a versenynek, amire nemzetközi résztvevőket is vártak, a FŐKERT presztízkérdésnek tekinti, hogy a fővárosi cég részt vállaljon a rendezésben. Tavaly a Népliget volt a helyszín, idén pedig a Városmajor: Buda első parkfelülete adott otthont a bajnokságnak, ahol macskaügyességgel másztak fára az alpin technikákban is jártos szakemberek. Ők a jövő, mondja róluk nem kevés szeretettel Szaller Vilmos, aki szerény ember. „Csak a munkámat végzem, és nem tudnám ezt tenni a kollégáim támogatása, segítsége és hozzáértése nélkül” – mondja. Hogy ezt komolyan is gondolja, az abból is látszik, hogy kifejezetten szívügyének tekinti a szakmai fogások továbbadását és fiatalok folyamatos képzését, bevonását.

Úgy legyen. Budapestnek nagy szüksége van a famentők új nemzedékeire.

Képek forrása: FŐKERT Faápolási Alközpont

STOP. SHOP

Műhelyek és boltok világa a római kori Aquincumban

2018. május 4.–október 31.

**Aquincumi Múzeum
1031 Budapest, Szentendrei út 135.
www.aquincum.hu**

